

Skládky odpadů a zařízení určená k odstraňování či úpravě odpadů

Výsledky činnosti ČIŽP za rok 2018

| Lukáš Kůs, Pavlína Dvořáková, ČIŽP

Inspektoři z oddělení odpadového hospodářství provedli v roce 2018 v rámci kontrol zaměřených na zařízení určená k odstraňování odpadů celkem 436 kontrol, při kterých bylo v 91 případech zjištěno porušení zákona o odpadech nebo zákona o integrované prevenci, příp. porušení kontrolního řádu v souvislosti s nakládáním s odpady (neumožnění kontroly). Vydáno bylo 76 pravomocných rozhodnutí v celkové výši 3 681 000 Kč.

V případech skládek odpadů bylo v loňském roce provedeno 103 kontrol, při kterých bylo zjištěno porušení u 21 provozovatelů skládek odpadů. V roce 2018 nabylo právní moci 25 rozhodnutí, kterým byly provozovatelům skládek vyměřeny pokuty, jež dosáhly celkové výše 2 153 000 Kč.

Nejvyšší uloženou pokutou u skládek odpadů byl sankční postih ve výši 500 000 Kč provozovateli tzv. centra komplexního nakládání s odpady v Čáslavi, konkrétně za provoz solidifikační linky a skládky nebezpečných odpadů.

Kontroly aktivních skládek

ČIŽP kontroluje převážně skládky odpadů, které jsou aktivně provozované, kdy nejméně každé tři roky musí být zkontrolována každá skládka skupiny S-003 a každý rok jsou zkontrolovány všechny skládky nebezpečných odpadů (S-NO). Nad rámec takovýchto plánovaných kontrol provádí inspekce na skládkách dále prošetření přijatých podnětů, které nejčastěji upozorňují na úlety ze skládky, zvýšenou prašnost, zahoření či na nesprávnou likvidaci průsakových vod. Dále inspekce kontroluje skládky odpadů v průběhu provádění rekultivace nebo skládky již uzavřené, monitorované v režimu následné péče.

Většina skládek jsou zařízení, která podléhají schválení v režimu zákona o integrované prevenci (zákon

č. 76/2002 Sb.) a jsou provozována na základě integrovaných povolení (IP), která vydávají příslušná pracoviště krajských úřadů. Proto zjištění z výsledků kontrol ČIŽP jsou nejčastěji kvalifikována jako porušení ust. § 16 odst. 1 písm. a) zákona o integrované prevenci, kdy lze obecně závěry o zjištěných nedostacích shrnout tak, že nebyly plněny některé podmínky stanovené v integrovaném povolení, nebo nebyly plněny podmínky schváleného provozního řádu zařízení. Jen v několika málo případech byly uloženy sankce za porušení zákona o odpadech, a to zejména v souvislosti s nedodržením podmínek týkajících se evidence o odpadech anebo požadavků na vytváření finanční rezervy.

Někteří provozovatelé skládek v první fázi provozu tak byli sankcionováni za nedostatky v souvislosti s finanční rezervou a za zjištěná pochybení při tvorbě rekultivační rezervy byla stanovena opatření k nápravě spočívající v doplnění finanční rezervy.

Vedle tvorby finanční rezervy v náležité výši dle požadavků daných zákonem o odpadech v ust. §§ 49 – 51 je při kontrolách skládek pozornost inspektorů zaměřena na případné používání konstrukčních prvků, jejich vykazování v evidenci o odpadech a také na vykazování odpadů použitých jako technické zabezpečení skládky (TZS). Prověřuje se dodržování povinnosti vyplývající z ust. § 45 odst. 3 zákona o odpadech, tj. že celkové množství odpadů uložených na skládku jako materiál pro technické

zabezpečení skládky, za které provozovatel skládky neodvádí poplatek, může dosahovat maximální výše 20 % celkové hmotnosti odpadů uložených na skládku v daném kalendářním roce.

Zvýšená pozornost byla věnována dále ukládání odpadů na bázi sádky (sádko-karton) v určených příslušných sektorech skládky a na dodržování požadavků při skládkování odpadů s obsahem azbestu.

Mezi konkrétní nejzávažnější pochybení provozovatelů skládek odpadů patří např.:

- neprovádění řádné přejímky odpadů, nedostatečná kontrola úplnosti základního popisu odpadu provozovatelem, kdy odpady jsou přijímány do zařízení bez základního popisu odpadů, anebo pokud je vyplněn popis, tak pouze formálně či neúplně, tedy nejsou dostatečně popsány vlastnosti přijímaného odpadu s odkazem na vhodnost přijetí takového odpadu do zařízení, nebyly doloženy všechny rozborů dle požadavků příslušné vyhlášky (č. 294/2005 Sb., o podmínkách ukládání odpadů na skládky), nebo byly přijaty odpady bez příslušných chemických analýz,
- byly přijaty a uloženy odpady, které nejsou provozním řádem povoleny; došlo k přijetí a uložení biologicky rozložitelných odpadů, bylo zjištěno přijetí i volně ložených odpadů s obsahem azbestu, se kterými bylo nesprávně manipulováno a nakládáno při uložení na skládce,
- technologická nekázeň jako především nedodržení velikosti aktivní plochy pro

ukládání odpadů, či není zajištěno zabránění úletům lehkých frakcí odpadů, nezabezpečení značné plochy odpadem určeným k technickému zabezpečení skládky, nerozdělení skládkového prostoru na jednotlivé sekce, výška zhutněné vrstvy odpadu byla vyšší než povolená mocnost, odpady nebyly pravidelně a dostatečně překrývány, vnější odvodňovací příkopy byly zanesené a nemohly plnit řádně svoji funkci, neprovádění monitoringu vod v definovaném rozsahu, byly zjištěny nedostatečné záznamy při vedení provozního deníku.

V ojedinělých případech provozovatel skládky nedodržel postup ukládání odpadů na skládkové těleso a nevytvářel terasy. Ve zcela ojedinělém případě pak bylo zjištěno nejzávažnější nedodržení postupů při skládání odpadů jako zaplnění jímky průsakových vod nad povolenou výšku hladiny v jímce, vytékání průsakové vody z tělesa skládky mimo zabezpečenou plochu, nebyl vůbec veden provozní deník skládky, nebyla zaslána roční zpráva o vyhodnocení plnění závazných podmínek integrovaného povolení, včetně zprávy monitoringu, nebylo vypracováno roční hlášení o produkci a nakládání s odpady.

Při kontrolách dokumentace skládek inspektoři ČIŽP často konstatují, že jsou nedostatečným způsobem prováděny záznamy v provozním deníku. Konkrétně bylo například zjištěno, že v provozním deníku nebyly zaznamenávány všechny podstatné události, jako např. informace o tom, do které části skládky je aktuálně odpad ukládán, chyběly záznamy o zřízení sektoru k ukládání azbestového odpadu, nebyly zaznamenány provozní poruchy a způsob jejich odstranění, kontroly oplocení a mimořádné situace (narušení vstupní brány), překrytí odpadu inertním materiálem apod. Případně jsou zjišťovány nedostatky při kontrole vedení průběžné evidence o odpadech a ročních hlášení o způsobech nakládání s odpady (podání ročního hlášení za zařízení s nepravdivými údaji).

Kontroly v druhé fázi provozu

V případě skládek odpadů v druhé fázi provozu, tj. při provádění rekultivace, byl inspektory prověřován způsob provedení rekultivace (množství a kvalita odpadů, mocnost vrstev), soulad s prováděcí vyhláškou a se schváleným provozním řádem, plnění podmínek čerpání finanční rezervy. V několika případech bylo zjištěno nepro-

vozování druhé fáze provozu v souladu s rozhodnutím a s provozním řádem, tzn. porušení ust. § 19 odst. 1 písm. c) zákona o odpadech, příp. porušení ust. § 16 odst. 1 písm. a) zákona o integrované prevenci.

Legislativní změny

V průběhu roku 2018 byly vydány aktualizované technické normy pro oblast skládání odpadů, které reflektují legislativní změny od roku 2002 týkající se skládání.

Z provedených kontrol u některých provozovatelů skládek odpadů vyplývá, že nadále přetrvává snaha vyčlenit přijímané odpady, zejména kategorie nebezpečné, z poplatkové povinnosti (materiály na TZS, vyrovnávací vrstva, konstrukční prvky, výrobky z odpadů).

Kontrolu poplatků mohou dle díky zákona o odpadech provádět obce, na jejichž katastrálním území se skládka nachází, a příslušné krajské úřady.

Je nutné vyzdvihnout pozitivní posun a to, že novelou zákona o odpadech účinnou od roku 2016 se podařilo změnit a kontrolovatelnějším způsobem již stanovit limit pro množství odpadů určených k TZS, za které se nemusí odvádět poplatky, tedy v hmotnostních procentech.

Problematika možností obcházení zákonného systému je však mnohem komplexnější. Je nutné si uvědomit, že v areálech skládek provozovatelé zároveň zřídili a provozují další zařízení určená k nakládání s odpady, převážně sběrné dvory, resp. zařízení ke sběru a výkupu odpadů, kompostárny, manipulační plochy, pro dekontaminaci nebezpečných odpadů pak biodegradační plochy či solidifikační linky, které „dokáží“ zpracovat značný objem nebezpečných odpadů. Ve skutečnosti se provoz těchto zařízení v návaznosti na sebe, ať už v jednom areálu, resp. v jedné lokalitě, či přímo na tělese skládky velmi úzce prolíná.

Obtížné uchopitelným problémem při skládání odpadů zůstává „nepřiznané“ ukládání „výrobků z odpadů“, vč. z odpadů kategorie nebezpečných. Dlouhodobě jsou do těles skládek ukládány např. certifikované výrobky, resp. certifikované stabilizáty, povětšinou „vyrobené“ z odpadů, především z odpadů kategorie N. Inspekce se s takovýmto účelovým obcházením neztotožňuje a tuto praxi bude v rámci svých kontrol řešit.

Důležitým krokem v průběhu roku 2018 byla aktualizace norem pro oblast sklád-

kování odpadů, kdy postupně byly vydávány (od června do října) aktualizované technické normy reflektující legislativní změny, které nastaly od roku 2002 týkající se skládání. Provozovatelé skládek se musí řídit změnami v aktualizovaných normách, upravit integrovaná povolení a provozní řády, příp. upravit projekty nově stavěných etap skládek. První normy v oblasti skládání odpadů byly vydány v roce 1998, následně byly aktualizovány v roce 2002 a 2003. Další aktualizace se dočkaly právě v předchozím roce.

Požáry skládek

V roce 2018 došlo k několika stovkám požárů na skládkách. ČIŽP v takových případech úzce spolupracuje s Hasičským záchranným sborem. Vzhledem k tomu, že se jedná o havarijní stavy, kdy většinou není zjištěna příčina zahoření či vzniku požáru, podařilo se ČIŽP pouze ve zcela ojedinělých případech sankcionovat provozovatele skládky za prokazatelné nedodržení podmínek provozních řádů nebo integrovaných povolení. ČIŽP po požáru u provozovatele skládky primárně dozoruje, aby bylo prokázáno, že nedošlo k poškození hydroizolačních bariér.

Jedná se o velmi časté havarijní stavy při provozování skládek odpadů s mohutným a nekontrolovatelným unikem emisí škodlivých látek do atmosféry. K unikům škodlivých toxických látek může dojít ale i do průsakových vod či též do povrchových a podzemních vod v důsledku rozlití hasebních vod mimo těleso skládky. Zásahy hasičů většinou trvají dlouhou dobu, řádově i několik dní. V případě velkých požárů musí být vynaloženy i nemalé prostředky na jejich likvidaci (zapojen je velký počet požárních jednotek, náročné zásahy z důvodu obtížné manipulace s technikou na skládce).

Výše uvedená aktualizace norem tak může významně přispět ke zvýšení požární prevence při skládání odpadů.

V hierarchii nakládání s odpady je skládání odpadů na posledním místě. Logicky, jedná se o environmentálně nejméně vhodný způsob nakládání s odpady v 21. století v evropském měřítku. Česká republika tedy zcela evidentně potřebuje nový zákon o odpadech, kde by byly nastaveny efektivně ekonomické nástroje pro nakládání s odpady tak, aby mohla být naplňována hierarchie nakládání s odpady a docházelo k recyklaci odpadů, k jejich materiálovému a energetickému využívání. □